

Referat fra møte i Faglig brukerråd syn

Tid: 10.09.20, kl. 09.00 – 12.00

Sted: Videokonferanse

Deltakere: Grete Bruun (Norsk NCL-forening) Grete Bæverfjord (Norges Blindeforbund, foreldreutvalget), Espen Lahnstein (Norges Blindeforbund, NBF), Lena Gimse (Norges Blindeforbund Ungdom, NBFU), Marit Elin Eide, leder av Ledernetverk syn (regiondirektør i Statped midt), Eva Marie Hammervik (avdelingsleder Statped midt), Anne Lise Solstad (avdelingsleder Statped sørøst) og Stine Morbech (fagstab Statped sørøst).

Kopi: Sissel Sørensen Bye, Norges Blindeforbund (vara, NBF) og Sverre Fuglerud, Norges Blindeforbund (vara NBF) og Henning Knudsen, Norges Blindeforbunds ungdom (NBfU).

Referent: Stine Morbech

18/2020 Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Godkjent

19/2020 Presentasjon av prosjektet «Skriftspråkstimulering for barnehagebarn som skal lære punktskrift», ved Astrid K. Vik (Statped) *Formålet med prosjektet er at barn som skal lære punktskrift, får en likeverdig skriftspråkstimulering med seende barn i barnehagen og å heve kompetansen på skriftspråkstimulering i Statped, i nettverket rundt barnet og i det øvrige synsfaglige miljøet. Prosjektperiode 01.01.2018 - 31.12.2021.*

Gro Aasen, Silje Benonisen og Astrid Vik fra Statped sørøst har ansvar for prosjektet som drives med økonomisk støtte fra NBFs forskningsfond og fra Statped. Noe av bakgrunnen for at det ble tatt initiativ til et slikt prosjekt, er erkjennelsen av at barn som ser, blir påvirket og stimulert av skriftspråket i svært tidlig barnealder. Tanken er at blinde barn på samme måte skal få mulighet til å bli stimulert taktilt for å få en god inngang til punktskriften. 12 barn fra 2 – 6 år, deltar; fire jenter og åtte gutter fordelt over hele landet. Det er spredning både i alder og funksjonsnivå, og også barn med minoritetsspråklig bakgrunn, deltar. Målet er ikke at barna skal lære å lese og skrive, men at tilnærmingen til skriftspråket skal være lekpreget.

Formålet med prosjektet er bla. å kartlegge hva som er pedagogisk praksis knyttet til skriftspråkstimulering av barn som skal bruke punktskrift, og hva som finnes av materiell nasjonalt og internasjonalt. Det har også vært gitt en forsterket opplæring til barnehagene gjennom prosjektet. Inkluderingsperspektivet står helt sentralt. Barna skal kunne delta i det som foregår felles i barnegruppa. Tiltakene som er aktuelle blir dermed varierte. Prosjektet startet opp med en lokal kursdag der barnehagen og foreldre deltok. Kursdagen hadde en faglig introduksjon etterfulgt av en idedugnad der man så på hva som kunne være aktuelt av

tiltak for det enkelte barnet. Kursdagen ble så fulgt opp med fire rådgivningsbesøk. Foreldrene fikk mulighet for å delta på alle barnehagebesøkene.

Det ble videre arrangert en workshop der representanter fra alle barnehagene deltok og delte sine erfaringer. Det ble vist materiell og arbeidsmåter, og det ble gjennomført gruppearbeid der alle lagde en taktil bok tilpasset «sitt» barnehagebarn. I tillegg ble det utstilt materiell både fra Statped og barnehagene.

Det er samlet data fra barnehagene gjennom intervju, logg, spørreskjema og videomateriell. Prosjektet er ennå ikke ferdig med analyse av dataene, og kan derfor bare presentere foreløpige funn:

- Ser at mange forskjellige aktiviteter blir brukt, og at det utføres mye spennende og godt arbeid rundt om i Norge.
- Svært positiv interesse for å delta. Prosjektgruppa følte seg alltid velkomne i barnehagene, og hadde gode veiledningssamtaler med både barnehage og foreldre.
- Merking i punktskrift var vanskelig å få på plass, men ble noe som fungerte stadig bedre i løpet av perioden.
- Prosjektet hadde et godt samarbeid med NLB. Dessverre få bøker som lages for de yngste. Dermed lite utvalg for utlån.
- Egenproduserte bøker fungerer imidlertid godt fordi de er tilpasset den enkelte.
- Så at mange av barna blir introdusert for taktile symboler. Ser ut til at dette bidrar til bedre oversikt, struktur og forutsigbarhet.
- Prøvde også ut ulike digitale verktøy og hjelpemidler. Slike verktøy har i løpet av prosjektperioden fått en langt større plass i barnehagene som deltar. Verktøyene synes å fungere som en god motivator.
- Særlig spill av ulike slag, er aktiviteter som synes å være gode med tanke på inkludering. Det samme gjelder Lego med punktskrift.

Prosjektet jobber med nå med databearbeidelse og vil på bakgrunn av sine analyser lage et veiledningsmaterieell som er tenkt for pedagogisk personale og foreldre. Det blir også vesentlig å vurdere hvordan erfaringene fra prosjektet kan overføres på Statped's arbeidsmåter og tjenester. Det vil bli skrevet en fagartikkel til et internasjonalt tidsskrift. Tematikken er også aktuell på ulike konferanser. Har allerede hatt en presentasjon på konferanse i Seattle.

Innspill NBF: Dette er et svært godt initiativ og et spennende prosjekt. Det er imidlertid bekymringsfullt at NLB bare har et begrenset tilbud til barn som skal bruke punktskrift. Også synshemmede foreldre trenger tilgang til taktile barnebøker.

Statped svarte at NLB er oppmerksomme på problemstillingen og beklager at det ikke finnes et større utvalg. Utfordringen gjelder særlig følebøker for de aller yngste barna. Statped sa videre at vi ser at barnehagene og foreldrene trenger hjelp med å lage egenproduserte bøker, fordi mange av barna har problemer med å forholde seg til historier som er fjernt fra deres erfaringer og hverdag.

20/2020 Brukermedvirkning i omstillingsarbeidet, Meldt fra NBF:

- Hvordan blir brukermedvirkning ivaretatt i arbeidet med å utrede hvordan produksjonen av læremidler og læringsressurser skal organiseres? (Espen)
- NBF ber om en orientering om arbeidet med nytt mandat for Statped. «Orienteringen må starte helt på begynnelsen, for denne prosessen har vi bare hørt om indirekte. Rammer og tidsplan, føringer som er lagt. Er det noen plan for hvordan brukerorganisasjonene skal medvirke?» (Grete Bæverfjord)

Statped framholdt at det er det nasjonale brukerrådet som først og fremst sikrer brukermedvirkning i sakene som gjelder omstillingen. Omstillingen og prosessene i arbeidsgruppene, er tema på møtene i nasjonalt brukerråd, sist 9. sep. Det er representantene som sitter i det nasjonale brukerrådet som må sikre dialog med representantene i de øvrige brukerrådene.

NBF ser at det nasjonale brukerrådet er det riktige stedet å plassere disse sakene. NBF stilte samtidig spørsmål om hvordan brukermedvirkningen vil bli organisert etter omstillingen.

Statped svarte at omstillingen av Statped med nytt mandat og ny organisering vil måtte påvirke framtidig modell for brukermedvirkning, og brukerorganisasjonene vil bli involvert i diskusjonene omkring ny modell for brukermedvirkningsarbeidet. Også kommuner og fylkeskommuner skal være en del av brukermedvirkningen og skal ha påvirkning på utviklingen av Statped framover.

Produksjon av læremidler: Statped orienterte om at det foreløpig ikke er besluttet hvem som skal ha ansvar for produksjon av læremidler og læringsressurser framover. Arbeidsgruppa har opplevd problemstillingene som svært komplekse slik at det er krevende å konkludere. Statped ser ikke for seg at framtidig produksjon av punktskrift skal over til Udir.

Nytt Mandat: Statped orienterte om oppdragsbrevet som kom fra KD 12. mars (sendt faglig brukerråd i mai). Vi skal utforme et nytt mandat som skal beskrive på hvilket nivå Statped skal yte tjenester etter omstillingen, og hvilken kompetanse kommuner og fylkeskommuner selv skal forventes å ha. Alle signaler i meldingen går ut på at Statped skal gi færre og spissere tjenester, og at vi skal bidra til at kommuner og fylkeskommuner bygger nødvendig kompetanse selv. På sist møte i nasjonalt brukerråd ble det lagt fram forslag til en måte å differensiere på. KS er nå i en fase der de ser på hvilken kompetanse de har, og hvilken de mangler. Mandatgruppa skal levere sitt forslag i nov. Sannsynlig behandling i KD blir på nyåret. Statped legger nå mye ressurser i arbeidet med kompetanseløft i kommunene. Dette er helt nødvendig for å lykkes.

NBF spurte om kommunene faktisk forstår når de ikke har nødvendig kompetanse; har de tilstrekkelig selvinnsikt?

Statped viste til kartlegging der PPT sjøl rapporterer at det er på sanseapområdene de har minst kompetanse. Statped erfarer også at jo mer kompetanse kommunene har på et område, jo oftere etterspør de spisskompetanse. Og det er ingen automatikk i at de største kommunene har mest kompetanse. Det er viktig å gjøre en risikovurdering av hvilke konsekvenser det vil ha å avgrense mandatet til Statped. Det er samtidig også risiko forbundet med at kommunene i dag mangler kompetanse de bør ha, slik meldingen påpeker.

Kompetanseløftet

Statped orienterte: Majoriteten av kompetanseløftet skal foregå innen Dekom og Rekom (Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen og Regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling) der staten har opprettet en egen tilskuddsordning. Nedtrekket i Statped skal bidra til å finansiere arbeidet. Kompetansebehovet skal meldes nedenfra. Det er UH-sektoren regionalt som primært vil være bidragsyter. Det er ikke alltid at universitets- og høyskolesektoren er i stand til å levere den kompetansen det er behov for. Statped er derfor nå skrevet inn med en rolle i nettverkene som etableres.

Norsk NCL-forening spurte hvordan Statped skal sikre at de har ferskvarekompetanse hvis de ikke lenger skal være tett på praksisfeltet. Representanten oppfordret Statped til å gi brukerorganisasjonene signaler om hva etaten ser som åpenbare fallgruver: Hva bør brukerorganisasjonene være ekstra obs på?

NBF spilte inn at vi må ned på barnets perspektiv for å vurdere risiko, og at tett på fort kan bli fjernt fra. Selv om Statped er politisk styrt, så må etaten kommunisere tydelig hva som er faglig og pedagogisk forsvarlig.

Statped svarte at vi gjennom arbeidsgruppene har spilt inn betydningen av at Statped er tett på barnehager og skoler for å kunne opprettholde og bygge egen kompetanse, og at også nasjonalt brukerråd har gitt viktige innspill til mandatet. Statped framholdt videre at etaten fortsatt skal tilby tjenester i komplekse, omfattende og varige saker, men at vi må vurdere nye arbeidsmåter som sikrer at vi når praksisfeltet med kompetansen vår. Vi må samtidig etterstrebe at de som møter målgruppa daglig, skal opparbeide seg en høyere kompetanse.

21/2020 Fagfornyelsen og behov for vurderingsveileder, ved Espen

NBF viser til at vi nå har nye lærerplaner i alle fag i skolen, og at det ifølge hva NBF kjenner til, ikke er blitt utarbeidet noen form for vurderingsveileder for kompetansemålene. NBF ønsker å diskutere dette i brukerrådet. De viser til at blinde og svaksynte elever som tar avgangsfag, vil være utsatt for feil karaktersetting.

NBF spilte inn at de er bekymret for at lærerne fortsatt ikke har fått en veileder i vurderingsarbeidet knyttet opp mot kompetansemålene i fagfornyelsen. Det ble vist til at mange kompetansemål er krevende å vurdere når det gjelder elever med nedsatt syn.

Statped svarte at de er oppmerksomme på behovet og at de har etterlyst et oppdrag fra Utdanningsdirektoratet for å få revidert de to veilederne som foreligger på synsområdet. Statped gjorde samtidig oppmerksom på at rådgiverne som er inne i de enkelte sakene, har kompetanse på fagfornyelsen og dermed gjennom sin veiledning vil kunne ta opp og fange opp ulike problemstillinger knyttet til vurdering.

NBF svarte at de vil ta et initiativ overfor politikere for å få fart på prosessen. NBF framholdt videre at mange skoler og foreldre ikke er kjent med de to veilederne om opplæring etter §§ 2-14 og 3-10, og tilrettelegging av kompetansemål for synshemmede.

Statped svarte at etaten bruker veilederne svært aktivt både i lokal veiledning, på kurs og i rapporter som sendes ut til skolene.

NBF svarte at forklaringen kanskje ligger i at informasjon ikke blir overført når det er utskifting av personale i skolen.

22/2020 Koding i skolen og iPad-skoler, ved Grete Bruun

Hvordan følges dette opp på de ulike trinnene for våre synshemmede elever? Hvilken kompetanse har Statped og hvordan får vi den kompetansen ut til lærere, og til foreldre som skal følge opp skolearbeidet hjemme?

Norsk NCL-forening framholdt at få lærere kan koding, og at det i alle fall er svært få som kan undervise elever som er blinde eller svaksynte, i koding. De som skal undervise synshemmede, må ha satt seg godt inn i temaet før de skal undervise, ellers ender vi opp med en assistent som gjør jobben for eleven som ikke ser. Foreningen erfarer at det allerede har blitt et gap mellom seende og synshemmede elever. Foreningen er videre kjent med at foreldre har tatt utfordringene opp med Statped, PPT og skolen for å få hjelp, men at de får til svar at ingen har kompetanse på dette. Representanten spurte hvor Statped henter kompetanse fra når de selv ikke har den nødvendige kompetansen, og hvilken plan de har for kompetanseheving. Representanten framholdt også at det må sikres at foreldre får noe kompetanse på dette feltet.

Statped svarte at de har arbeidet målrettet med å opparbeide seg kompetanse på koding siden 2018, og at de samlet sett begynner å få ganske robust kompetanse på området. De orienterte videre om at elevens kontaktperson i Statped alltid har mulighet for å koble på en medrådgiver i saker der det er behov for helt spesiell kompetanse, og at Statped har vært aktive overfor skolene sånn at de får råd når de kjøper inn programmeringsutstyr. Statped har også gjennomført en spørreundersøkelse for å kartlegge hva slags utstyr som er i bruk i skolene.

Statped informerte videre om at de har hatt workshops for lærere og elever fra andre til tiende trinn, og at de har gjennomført workshops internt. Programmering er også tema i webinarne Statped tilbyr skoler og foreldre, og vil fortsatt være det framover. Målsettingen er at alle webinarne skal bli tilgjengelige på statped.no. Det ble videre gjort oppmerksom på

at Udir har laget veiledere til lærere i alle fag, og at det finnes egne Facebook-grupper og andre digitale nettverk der koding er tema og hvor mange lærere er svært aktive.

23/2020 Rådgivning på system- vs. individnivå, ved Espen

Saksframlegg fra Espen blir ettersendt.

Saken ble trukket.

24/2020 Korte orienteringssaker fra Statped:

Utllysning av direktørstilling: Annemarie Bechmann Hansen er tilsatt som ny direktør for Statped. Hun kommer fra stillingen som direktør ved Kunsthøgskolen i Oslo. Hun har lang erfaring fra offentlig forvaltning generelt og grunnopplæringen spesielt gjennom 12 år som divisjonsdirektør i Utdanningsdirektoratet. Der ledet hun blant annet, i en interimperiode, omstillingen i Statped etter Meld. St. 18. Bechmann Hansen vil starte i Statped i løpet av desember.

Litt om Statped og koronasituasjonen: Tilnærmet samme status som før sommeren: Statped følger nasjonale smittevernråd. Vi tar høyde for å måtte endre planer på kort varsel, og starter gjerne tjenesten opp med et videomøte før vi ev. reiser ut fysisk. Det er en utfordrende situasjon som sannsynligvis vil vedvare ut skoleåret. En del planlagte fysiske kurs kan ikke gjennomføres, men det er samtidig stor motivasjon for å tilrettelegge digitalt. De digitale tilbudene kan ikke fullt ut erstatte fysiske kurs, men Statped erfarer at tilgjengeligheten blir langt bedre. Statped tilbyr tjenester lokalt når kommuner og fylkeskommuner ønsker dette. Vi tar også imot brukere og samarbeidspartnere for utredning på lokasjonene når smittesituasjon tillater dette.

Brukerorganisasjonene framholdt at de får positive tilbakemeldinger som bekrefter at Statped er tilgjengelig og strekker seg langt for å ivareta brukernes behov.

NBF spurte når Statped starter opp igjen med fysiske kurs. NBF har selv startet opp igjen med fysiske kurs. NBF var også opptatt av at Statpeds kurs og webinarer må bli liggende tilgjengelig på nett slik at man kan oppsøke dem ved behov for repetisjon. Eller når man har bruk for den konkrete kompetansen.

Statped svarte at de framover planlegger å lage varige nettressurser på helt spesifikke tema som f.eks. brøkgregning og punktskrift, og at dette må være ressurser som hvem som helst kan bruke når de trenger dem. Det må for øvrig vurderes ut fra smittesituasjonen og krav til smitteverntiltak, når det er forsvarlig å starte opp igjen med fysiske kurs. Det er uheldig å bruke ressurser på å planlegge fysiske kurs som ikke blir gjennomført. Ut fra dagens smittesituasjon, ser vi for oss at vårens planlagte fysiske kurs kan bli avlyst.

Stortingsmeldingen «tett på» (fast sak): Se sak 20/2020.

Læreboksituasjonen ved skolestart:

Punktbøker

1. For første gang har vi i år klart å levere samtlige bestillinger av både nyproduksjoner og reproduksjoner, bestilt innen fristen (januar og april), til skolestart. Dette gjelder hele skoleløpet. Unntaket er noen B-bøker i fag som har A- og B-bok, der B-boka brukes etter jul. Disse sendes til skoler i desember. Vi har også klart å levere mesteparten av det som ble bestilt etter fristen, frem til St. Hans.
2. Det er 51 nyproduksjoner på ungdoms- og videregående skole, 194 reproduksjoner. 41 av reproduksjonene er bestilt i august – og levert.
  - Barnetrinnet/mellomtrinnet: Nyproduksjoner 30 bøker. Reproduksjoner 235.
3. Noe som er annerledes i år, er at mange av bøkene som har vært laget til Fagfornyelsen, ikke har vært klare før i juli/august. Disse jobber vi med nå.
4. Vi har produsert 51 bøker i 6-punkt og 8-punkt til ungdomsskole og videregående skole i år. Disse fordeles hhv på 65% elektronisk punktskrift og 35% papirpunkt.

Lydbøker

Skolelydbøker: Disse produserer vi ikke på bestilling, men gjør vurderinger på hvilke bøker som settes i produksjon:

Barnetrinnet: 6 bøker under produksjon/planlegging. (Blir ferdige i løpet av høsten)

Mellomtrinnet: 3 bøker ferdigstilte. 9 bøker under produksjon/planlegging.

Videregående: 16 bøker ferdigstilte. 6 bøker under produksjon/planlegging

NBF spurte om hva Statped gjør med elever som går i klasser der man ikke bruker bøker.

Statped svarte at vi er oppmerksomme på denne utviklingen, og at vi bistår med veiledning. Skolene bruker mange forskjellige plattformer og ressurser, og det er krevende for Statped å veilede i disse sakene som ofte må løses der og da. Det er også krevende for rådgiverne å holde seg ajour med oppdateringer som kommer på ulike programvarer. Vi har imidlertid erfaring med at skoler som har punktskriftbrukere, gjør noen særlige vurderinger knyttet deres behov.

Brukerorganisasjonene ga anerkjennelse til Statped for jobben som er gjort med læremiddelproduksjonen. Organisasjonene har ikke mottatt noen klager.

25/2020 Statped informerer om status i arbeidet med å videreutvikle tjenestetilbudet til synshemmede elever

Det ble informert om at fysiske kurs ikke avholdes på Statpeds lokasjoner nå i høst. Hvis det blir gjennomført fysiske kurs våren 2021, blir de lagt til hotell. Dette gjelder ikke bare synsområdet. Når det gjelder øvrige tilbud, blir det nå utviklet tilbud til elever i vgs. Det vil da bli lagt vekt på temaer som studieteknikk, arbeidsmåter og digitale verktøy. Dette blir ulike typer digitale tilbud. Målet er å gi tilbudet i løpet av våren 2021.

NBF spilte inn at kursene til vgs. bør inneholde noe om overganger fra vgs. til studier og arbeid.

Statped tar med seg innspillet

Statped orienterte videre om at det langsiktige utviklingsarbeidet må sees i lys av nytt mandat og ny organisering. Ledernetverket på synsområdet skal nå i dialog med Statpeds utviklingsavdeling for å sikre gode rammebetingelser for videre arbeid. Det jobbes ellers godt med læringsressurser på synsområdet. Vi har gjennomgått over 150 ressurser på statped.no, og det er i gang nyproduksjoner og revisjonsarbeid. Det jobbes også med strukturen på nettsidene slik at det skal bli lettere å finne fram.

Statped ønsker å få synshemmet ungdom i tale for å høre fra dem hva de trenger for å få en god læringshverdag. Denne kartleggingen blir et supplement til evalueringsrapporten (ny kursmodell) der elevens stemme ikke ble godt nok hørt. NBF har bekreftet at de vil hjelpe med å skaffe informanter. Vi vil bruke FOU-avdelingen for å få råd om hvilket design vi skal velge for kartleggingen.

26/2020 Eventuelt

Ingen saker til eventuelt.

Neste møte: Onsdag 11. nov. fra 9 – 12 (digitalt).